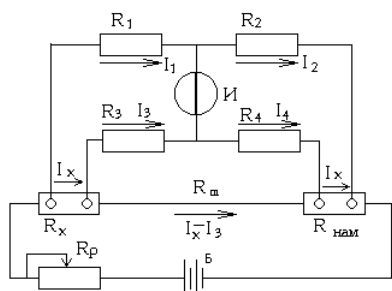

8- mashg'ulot: Elektr zanjir parametrlarini o'lchash. Ommetrlar, megaommetrlar. Induktivlik, sig'im, o'zaroinduktivlik ko'priklari sxemalar yordamida o'lchash.

Tayanch iboralari: ko'priklari, manba, elka, ikkilamchi elkalar, sig'im, muvozanat, isroflar burchagi, dielektrik, induktivlik, o'zaro induktivlik, tenglamalar, ko'ngilchanlik (dobrotnost), echimga keltirish, yuqori kuchlanish manbai.

$$\left. \begin{aligned} I_x R_x + I_3 \cdot R_3 - I_1 R_1 &= 0 \\ I_x R_{HAM} + I_3 \cdot R_4 - I_1 R_2 &= 0 \\ (I_x - I_3) R_{HAM} - I_3 (R_3 + R_4) &= 0 \end{aligned} \right\}$$

Bahzi o'zgartirishlardan so'ng quyidagini olamiz.

$$R_x = \frac{R_1}{R_2} R_{HAM} + \frac{R_4 \cdot R_{HAM}}{R_3 + R_4 + R_{HAM}} \left(\frac{R_1}{R_2} - \frac{R_3}{R_4} \right),$$

YUqoridagi ifodalarda R_1, R_2, R_3, R_4 – ikkilamchi elkalar qarshiliklari, R_x, R_{HAM} – birlamchi elkalaridagi nomaolom va namunaviy qarshiliklar.

Agar $R_2/R_1 = R_3/R_4$ bo'lsa va R_{HAM} juda oz bo'lsa ($I_x > 10 \text{ A}$ bo'lganda bu shart bajariladi):

$$R_x = \frac{R_1}{R_2} R_{HAM}$$

Amalda bir va ikkilangan ko'priklarni birgalikda ishlatib 10^8 dan $10^8 \Omega$ gacha qarshiliklarni o'lchash mumkin.

Sig'imni o'lchash uchun ishlatiladigan ko'priklari:

Bunday ko'priklarning eng oddiy chizmasi suratda keltirilgan. Ular o'zgaruvchan tok manbasi yordamida ishlaydi. Suratda – R_1, R_2 – namunaviy aktiv qarshiliklar, S_0 – namunaviy sig'im, S_x – nomalum sig'im. Agar sig'imda isroflar bo'lmasa ($\tan \delta \Rightarrow 0$) ko'priklarning muvozanat sharti:

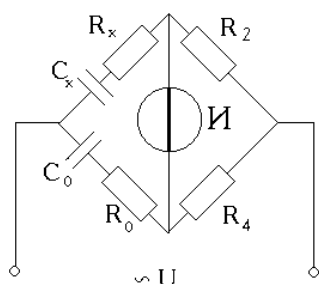
$$\frac{1}{j\omega C_x} \cdot R_4 = \frac{1}{j\omega C_0} R_2 \quad \text{yani} \quad C_x = \frac{R_4}{R_2} C_0$$

Sig'imli elkalarida birgina sig'im qarshiligi bo'lib, aktiv qarshilik bo'lmasa, ko'priklari bittagina muvozanat tenglamasiga ega. Bu holda faqat birgina parametrlarni rostlash bilan (R_2, R_4 yoki S_0) natijani topish mumkin.

Aktiv isroflari bor kondensatorning sig'imini o'lchash uchun ($\tan \delta > 0$) quyidagi ko'priklari chizmasidan foydalaniladi.

Uning muvozanat tenglamasi $(R_x - jX_x)R_4 = (R_0 - jX_0)R_2$ ikkiga bo'linib ketadi:

$$\left. \begin{aligned} R_x R_4 &= R_0 R_2 \\ X_x R_4 &= X_0 R_2 \end{aligned} \right\} \text{ bundan}$$

$$\text{Aktiv qarshilikni } R_x = \frac{R_2}{R_4} R_0,$$

$$\text{sig'im qarshiligini } X_c = \frac{1}{\omega C_x} = \frac{R_2}{R_4} X_0$$

ifodalari bilan topamiz. Nomaolom sig'imni topish uchun

$$C_x = \frac{R_4}{R_2} C_0 \text{ ifodasidan foydalanamiz.}$$